

За неколико месеци, председници Борис Тадић и Дмитриј Медведев потписаће у Москви историјску Декларацију о стратешком партнерству између Републике Србије и Руске Федерације. Овај документ озваничиће посебност наших односа, старих практично колико и сама српска држава.

Први владар српског народа, велики жупан Стефан Немања, иза себе је оставио три сина. Најмлађи син Растко упознао је 1193., у својој осамнаестој години, једног руског монаха са Свете горе. Заједно су се упутили у манастир Светог Пантелејмона на Атосу, где је Растко донео одлуку да остатак свог живота проведе у служби Господа. Већ следећег дана, руски игуман манастира рукоположио је младог српског принца, дајући му име Сава. Овај својеврсни почетак наших односа за српски народ уједно представља и тренутак његовог духовног буђења, јер је Сава ускоро потом основао Српску православну цркву, која је све до данашњег дана уткана у саму срж наше националне свести.

Сава је убрзо схватио и значај изградње државних институција: он је аутор нашег првог писаног устава. Овај документ, објављен 1219. године, Законоправило, познат и као Номоканон, извршио је велики утицај широм словенског света. Године 1274., Руска православна црква га је на Успењском сабору у Владимиру прогласила јединим канонски прихватљивим закоником. Обе наше цркве наставиле су да га користе све до 20. века.

Сава је једном приликом записао: „Вера нас може сачувати само ако је здружимо са добрим делима кроз које ћемо је изражавати.“ Овај племенит спој на одређен начин престава суштину православне словенске душе. Она везује наша два народа, српски и руски, у заједничку културу која представља много више од пуког стапања традиција. Она је дубинска, емотивна и инстинктивна; она у себи носи осећајност која обликује карактер и чини трајну основу на којој почива самоодрживо заједништво веће од простог збира његових појединачних делова. То је саборност - аутохтони словенски појам добро познат нашим народима.

Срби и Руси су одувек придавали изузетан значај уметности. Поезија, књижевност, музика, позориште-оне су за нас аутентични израз наших идентитета, трајно утканих у наше национално ткиво. То се још и пре може рећи за наше Цркве, које су трајни чувар наших веза. Наша заједничка православна вера ојачана је чињеницом да се ми и даље

молимо на истом језику, користимо исте литургијске књиге и славимо исте свеце. Београдска премијера Страдања по Матеју, одржана 1. априла 2011. године, изузетног музичког дела митрополита волоколамског господина Илариона, председника Одељења спољних црквених веза Московске патријаршије, сликовито нас је подсетила на тај братски дух.

Наши народи имају дугу заједничку историју. Ми у Србији гајимо дубоко поштовање према нашим сународницима који су допринели развоју Русије. Српски архитекта саградио је 1345. године чувену Преображењску цркву у Коваљеву у новгородској области, а српски иконограф ју је украсио 1380. године предивним фрескама. Неколико деценија касније, српски монах из Хиландара направио је 1404. године први механички сат у Русији. Више од седам векова према звонима са овог сата у Спаској кули у Кремљу одређује се стандардно централно време у Русији.

Присећамо се и десетина хиљада наших људи који су се настањивали у Русији, почевши од времена Велике сеобе Срба 1690. године. Један од њих био је и гроф Сава Лукић Владиславић-Рагузински. Ступио је у службу Петра Великог као руски амбасадор у Риму, а касније у Константинопољу. Њему припада заслуга што је Пушкинов предак, Ибрахим Ханибал доспео у Санкт Петербург. Међутим, највише га памтимо по његовом доприносу Споразуму из Кијакте из 1727. године, који је све до средине 19. века уређивао односе између Русије и Кине. Он је утврдио границу између ове две велике државе, и својој новој домовини обезбедио повољније трговинске аранжмане са Средњим краљевством него што их је тада имала било која друга европска земља.

Желим да споменем још једног Руса српског порекла - Михајла Андрејевича Милорадовича, чувеног генерала из наполеонских ратова, који је одиграо кључну улогу у неким од најславнијих битака. Као награду за своје заслуге, добио је право да на рамену носи грб Цара Александра И, част која до тада никоме није била указана у Русији. Служио је као заповедник Царске гарде, да би касније постао губернатор Санкт Петербурга. Савременици, као и великани из каснијег периода попут Владимира Набокова, памтили су га као једног од најдарежљивијих мецена уметника, укључујући и Пушкина.

Одајемо поштовање и руском свештенику Максиму Суворову који је 1727. године дошао у Београд да отвори основну школу-прву те врсте у нашем делу света. Са задовољством читамо песме које је Пушкин писао у славу Карађорђа и књаза Милоша, вођа Првог и Другог српског устанка. Такође је опште познато да је Толстоју за лик Вронског као инспирација послужио гроф Николај Николајевич Рајевски, велики руски херој који је

погинуо борећи се 1876. године као добровољац на страни Србије против Отоманске империје.

Русија је током целе историје здушно подржавала Србију. У борби коју смо водили против Турака, помоћ Русије је била од кључног значаја. У новембру 1804. године, принц Адам Чарторијски био је први министар иностраних послова који је икада примио званичну делегацију из наше земље. Када је дошло време да се отпочне са спровођењем мира који смо склопили с Портом, подршка Русије није изостала. Цар Николај I остао је у аналима забележен као први суверен који је 1830. године примио српске представнике и то пуних осам година пре него што су наше државе и званично успоставиле дипломатске односе.

У два глобална конфликта у 20. веку били смо поуздани савезници. Никада нећемо заборавити да је Русија у Први светски рат ушла због агресије Аустро-Угарске на Србију у лето 1914. године. Наредне јесени, наша изнурена војска, предвођена оболелим седамдесетдвогодишњим краљем Петром I, била је приморана на повлачење ка Јонском мору преко Албаније.

До јануара 1916. године, близу 100.000 Срба се окупило на пустој и негостољубивој албанској обали. На одлуку до тада оклевајућих Британаца и Француза да пошању бродове који би их евакуисали на сигурно, пресудно је утицао Цар Николај II, који је у Лондон и Париз послао телеграме идентичне садржине: „Ако наши савезници не избаве српске снаге са обала Албаније, Русија ће се одмах повући из рата.“ То је донело спас. Наша војска је превезена на грчко острво Крф, где се опоравила и прегруписала, што јој је омогућило да годину дана касније крене у ослободилачки поход на Србију.

У време болшевичке револуције, близу 100.000 руских емиграната нашло је уточиште у Србији, укључујући генерала Петра Николајевича Врангела и Михајла Владимировича Родзианка, председника државне Думе од 1911. године до њеног распуштања у фебруару 1917. године. Целокупан Свети Синод Руске православне цркве у расејању, на челу с митрополитом кијевским Антонијем (Храповицким), настанио се у Сремским Карловцима на северу Србије по позиву српског патријарха Димитрија. Јован (Максимович) Чудотворац који је недавно проглашен за свеца, више од десет година је живео у Београду, где је дипломирао на Теолошком факултету 1925. године пре него што ће 1934. године постати епископ шангајске епархије.

Велики број руских научника, уметника, академских стручњака и инжењера дао је трајан допринос Србији. Најупечатљивији утицај руских емиграната видљив је у области архитектуре. Многе од најзнаменитијих београдских грађевина изградиле су руски архитекти у периоду између два рата, укључујући Патријаршију, краљевске дворе и зграду Генералштаба. Најталентованији међу њима звао се Николај Красов. Он је пројектовао зграде Владе и здање Министарства спољних послова, које је завршено 1929. године.

У Другом светском рату, помоћ Црвене армије била је од пресудног значаја у протеривању нациста са наше територије. Председник Медведев је посетио Београд 20. октобра 2009. године током прославе 65. годишњице ослобођења од стране наших и совјетских војника. Том приликом се обратио нашој Народној скупштини-као први страни званичник којем је икада указана таква част-и истакао значај овог датума, кога је назвао "неизбрисивим делом наше заједничке историје."

Имао сам привилегију да шест месеци касније, 9. маја 2010. године, присуствујем у Москви заједно са председником Тадићем свечаној паради на Црвеном тргу у част 65. годишњице победе над фашизмом. Суштинска приврженост антифашистичким вредностима трајно је утиснута у колективну свест наша два народа. И једни и други смо били изложени неизрецивим патњама током страшних година Другог светског рата. Број страдалих припадника оба народа од стране сила Осовине и њихових колаборациониста, најбоље сведочи о томе.

Ова чињеница је истицана у многим приликама, укључујући и током прошломесечне посете премијера Владимира Владимировича Путина Београду. Он и председник Тадић истакли су заједничку посвећеност даљем продубљивању наших блиских и свеобухватних односа у 21. веку.

Нарочито је апострофиран значај унапређења трговине и улагања, а председник Тадић је изјавио да „нема граница у економској сарадњи Србије и Русије.“ Подсетио је и на то да нам је 200 милиона долара руског кредита 2009. године помогло да пребродимо најтеже дане светске економске кризе. Показатељи наше билатералне трговинске размене бележе знатан пораст: за четвртину су већи у поређењу са прошлом годином, док се ниво извоза дигао за 55 процената.

Ови бројеви ће наставити да расту. Руска понуда од 800 милиона долара у повољним

зајмовима за модернизацију наше инфраструктуре ускоро ће почети да се спроводи у фазама, на основу појединачних пројеката, с главним усмерењем на побољшање железничке мреже.

Статус Русије као једног од главних економских партнера Србије утемељен је и у нашем билатералном Споразуму о стратешком партнерству у области енергетике.

„Гаспром-њефт“ је 2009. године постао већински власник нашег државног нафтног предузећа НИС. Досада је одвојено око 500 милиона евра за модернизацију постројења, а руска матична компанија недавно је најавила да ће се до краја године уложити још толико.

Важан резултат нашег Стратеког партнерства је учешће Србије у пројекту гасовода Јужни ток. Током посете премијера Путина, руководиоци Гаспрома су у Београду потврдили да ће он бити завршен до децембра 2015. године, укључујући и деоницу од 450 км која ће пролазити кроз нашу земљу. Ово ће у великој мери задовољити наше домаће енергетске потребе у наредним деценијама, што је национални интерес првог реда. Осим тога, то ће нам обезбеђивати и редован приход од неколико стотина милиона долара годишње кроз наплату транзитних трошкова. Шире гледано, Јужни ток ће диверсификовати снабдевање централне Европе гасом и кроз модернизацију преносних капацитета значајно допринети енергетској безбедности нашег континента.

Још један пројекат са позитивним последицама по све нас у Југоисточној Европи је изградња Регионалног центра за хуманитарно реаговање у ванредним ситуацијама са седиштем у Нишу, у централној Србији.

Министарство унутрањих послова Србије и руско Министарство за ванредне ситуације ће заједнички руководити сервисом пружања благовремене цивилне подршке у случају природних непогода, као и оних које изазове људски фактор, успостављајући регионални механизам за сарадњу и обезбеђујући спасилачке капацитете. Осим тога, он ће служити и као пункт за координацију у пружању помоћи, укључујући хитну хуманитарну помоћ, операције трагања и спашавања, евакуацију становништва и гашење шумских пожара из ваздуха. Очекује се да ће и друге земље из региона учествовати у раду овог Центра, што ће допринети даљој интернационализацији пројекта.

Наш заједнички приступ регионалним питањима логична је последица ширег слагања у вези са тренутном ситуацијом у свету. Као што је председник Тадић изјавио на

заједничкој конференцији за штампу са премијером Путином 23. марта, „наше две земље имају највиши степен сагласности у свим доменима међународне политике.“

Србија посвећује посебну пажњу иницијативи председника Медведева за успостављање Споразума о европској безбедности-предлогу за формирање недељивог, усклађеног и свеобухватног приступа безбедности заснованог на консенсусу у Евроатлантској и Евроазијској области, уз правно обавезујуће гаранције за све. Ово је конзистентно са стриктном војном неутралношћу Србије, која је успостављена резолуцијом коју је усвојила наша Народна скупштина у децембру 2007. године.

Наше две земље имају сличне ставове и у вези са системом Уједињених нација. За нас, Принципи и Циљеви Повеље УН дају обриси прихватљивог понашања на међународној сцени. Србија сматра да је Савет безбедности тело које има првенствену одговорност за одржавање мира и безбедности у свету.

Захвални смо Русији на непоколебљивој подршци у вези са питањем које је од суштинског значаја за нашу државу, а то је покушај отцепљења од стране етничких Албанаца у нашој јужној покрајини Косово и Метохија. То је била једна од важних тема разговора са руским министром иностраних послова Сергејом Лавровом током његове недавне посете Београду.

Као и за сваку другу чланицу Уједињених нација, витални национални интерес Србије представља очување суверенитета и територијалног интегритета. Наш став о једностраном проглашењу независности етничких Албанаца на Косову 17. фебруара 2008. године остаје непромењен. Немамо намеру да ни посредно нити непосредно признамо овај покушај сецесије.

У свом обраћању нашој Народној скупштини, председник Медведев је био изричит: „Русија је спремна да и убудуће пружа Србији сву неопходну помоћ у одбрани њених националних интереса.“ Пре неколико недеља у Београду, премијер Путин је дао сличну изјаву: „Ми полазимо од тога да све што одговара интересима Србије је и у интересу Руске Федерације.“

Основна вредност одговорног глобалног управљања у 21. веку је одбацивање

унилатерализма као средства за решавање етничких конфликта. Негирањем овог базичног постулата, сецесионистичке власти у Приштини су покренуле опасан преседан који може имати несагледиве последице по међународни систем. Да би се ово избегло, присилу треба да замени договор.

Креативна решења у циљу превазилажења наизглед непремостивих разлика, могу се постићи искључиво на основу консенсуса. У нашој политици према Косову увек смо истицали потребу за постизањем стратешког компромиса. Саветодавно мишљење Међународног суда правде из јула прошле године, које је било неутрално у погледу статуса, недвосмислено говори о томе да је једнострано проглашена независност само "покушај да се коначно утврди статус Косова." Ово је навело свет да акламацијом подржи дијалог као најбољи пут ка миру у покрајини.

Преговори су недавно отпочели. Уз добру вољу обе стране, отвориће се врата за постизање прагматичних аранжмана од којих ће корист имати сви становници те територије. Са наше тачке гледишта, дијалог такође има за циљ стварање услова за проналажење свеобухватног решења за Косово, прихватљивог за све стране, у складу с резолуцијом Савета безбедности 1244 (1999).

Сваки споразум који буде постигнут мораће да потврди Савет безбедности који наставља да игра пресудну улогу у утврђивању коначног статуса покрајине. Само такав исход би истовремено био одржив и легитиман, отклањајући узрок подељености између држава чланица УН, притом дефинишући јасна ограничења доктрине самоопредељивања.

Србија наставља да рачуна на подршку Русије у откривању пуне истине у вези са оптужбама да су водеће јавне личности на Косову биле укључене у организовани криминал и ратне злочине, укључујући трговину људским органима пре, за време и након НАТО бомбардовања 1999. године. Ове узнемирујуће тврдње наведене су у извештају који је недавно усвојила Парламентарна скупштина Савета Европе, под називом Нехумано поступање према људима и незаконито трговање људским органима на Косову. Захвални смо Русији што је подржала захтев Србије да Савет безбедности оснује ад хоц механизам за кривичну истрагу која би била свеобухватна по свом обиму и јурисдикцији.

Савет безбедности је до сада био укључен у истрагу свих злочина почињених у бившој

Југославији, без обзира којој страни су припадали починитељи и независно од њихове политичке улоге. Само се доследношћу и деловањем преко Савета безбедности и у овом случају може спречити утисак да у спровођењу међународне правде постоје двоструки аршини.

Србија је донела стратешку одлуку да приступи свом националном развоју кроз процес европских интеграција. Међутим, за нас термин „Европа“ нема само упрошћено значење приступања Унији; она се првенствено односи на грађење европског друштва са акцентом на модернизацији и иновацији. Као и Русија, Србија је интензивираала напоре да подстакне дух реформи које поузданост, транспарентност и одговорност чине неодвојивим од дугорочног здравља државе.

Грађење европског друштва је за Србију пут ка остваривању просперитета у миру и безбедности, сређивању унутрашњих прилика и успешном окончању транзиције. Такође верујем да ће европски процес створити оквир за успостављање нове димензије наших односа. Не само да ће Москва имати право пријатеља у Бриселу и проширити свој приступ заједничком европском тржишту, већ ће се допринети и бољем разумевању и сарадњи између Русије и Уније.

Велики руски писац Фјодор Михајлович Достојевски једном приликом је приметио: „Ми Руси имамо две родине: Русију и Европу.“ Слично се може рећи и за нас, јер и ми Срби имамо две родине: Србију и Европу.

Овакав приступ отвара значајне могућности за убрзање нашег националног развоја у 21. веку.

Потпуно сам уверен да ће пријатељство које већ осам стотина година постоји између наша два народа одолети свим искушењима. Вероватно нема осећајнијег сведочанства о нашим братским везама до племенитих речи које је Достојевски записао у свом дневнику: „Велики руски дух ће оставити трагове у њиховим срцима, а из руске крви која је проливена у Србији израшће и српска слава. И Срби ће знати да је руска помоћ била несебична, и да Руси гинући за Србију нису имали намеру да освајају.“

Без обзира са каквим се променама и потресима свет буде суочавао, специјални односи

Осам векова руско-српских специјалних односа

Пише: Вук Јеремић
четвртак, 21 април 2011 14:51

који га је Србија и Русија остаће стабилни и чврсти, блиски као и оног дана када је принц Растко постао монах Сава, рукоположен у руском манастиру на обронцима Свете Горе.

(Вук Јеремић, министар спољних послова Републике Србије, објавио је ауторски чланак у магазину Министарства спољних послова Руске Федерације „Међународни односи“)